

Naturskyddsföreningen

Påverka kommunens natu

- Koppling till Naturskyddsföreningens Framtidsstrategi
- Målområde 1 – Atmosfären - Ren luft och begränsad klimatpåverkan
- Målområde 2 - Landbaserade ekosystem - Livskraftig natur i skog och mark
- Målområde 3 – Livfulla vatten från källa till hav
- Målområde 5 – En stark och inflytelserik organisation

- Koppling till de globala målen

Naturskyddsföreningen

Introduktion

- Bakgrund naturvården i Sverige
- Naturvårdsenkäten - Hur ser naturvårdsarbetet ut i kommunerna?

Fördjupning 13.30-15.30

- Metoder, tips och verktyg för mobilisering och ett starkare påverkansarbete
- Goda exempel
- Uppgifter

Naturskyddsföreningen

Bakgrund naturvården i Sverige

- Offentlig naturvård - biologiska värden, värden för friluftslivet (sociala värden), kulturella värden
- Sedan 1990-talet och framåt är det ett delat ansvar mellan stat och kommun
- Kommunerna bestämmer mycket. kan själva bilda bla naturreservat och biotopskyddsområden (skydda) och sköta/bruka den egna marken hållbart.
- Staten stimulerar tex genom statsbidrag till lokala naturvårdsprojekt: LONA och LOVA
- Kommunal naturvård är i huvudsak något som är frivilligt - dock finns miljö kvalitetsmålen, friluftsmålen och de globala målen. Genom den fysiska planeringen har kommunerna så kallat planmonopol, och den rollen är mycket viktig även ur naturvårdssynpunkt. Det är upp till den kommunala **politiska viljan** hur mycket som satsas på detta område.
- Länsstyrelserna och kommunerna bör arbeta med Grön infrastruktur samt klimatanpassning.
- Vi vet genom olika undersökningar att många människor **värdesätter** tillgång till bostads- och tätortsnära, fin natur mycket högt. Gör kommunen **attraktiv**.
- Friluftsliv nära bostaden är en fysisk aktivitet som många ägnar sig åt. Detta är ett fantastiskt billigt sätt för samhället att upprätthålla en **god folkhälsa**.

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Varför gör vi naturvårdsenkäten?

- stimulera fler kommuner att arbeta med dessa frågor och utveckla sina insatser för biologisk mångfald och friluftsliv
- bidra till att lyfta naturvårdsfrågorna i den kommunalpolitiska valrörelsen runt om i landet
- ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring naturvårdsfrågor
- uppmuntra de kommuner som har kommit långt i sitt arbete och sporra dem som inte kommit lika långt till att höja sina ambitioner

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

- 210 av landets 290 kommuner besvarade enkäten 2018
- 23 frågor om naturvård
  - Inventering och kartläggning
  - Planeringsunderlag
  - Skyddade områden
  - Strandskydd
  - Kommunikation kommuninvånare och andra aktörer
  - Specifika satsningar
  - Kommunägd tätortsnära skog
  - Ansvar för naturvården
- **Vinnarna!**
  1. Huddinge (53 poäng av 55,5 möjliga)
  2. Lomma (50,5 poäng)
  3. Tierp (48 poäng)

Naturskyddsföreningen

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

- De 20 bästa kommunerna

Placering Kommun Poäng

1 Huddinge kommun 53

2 Lomma kommun 50.5

3 Tierps kommun 48

4 Örebro kommun 47.5

5 Linköpings kommun 47

6 Helsingborgs stad 47

7 Västerås stad 46

8 Nybro kommun 45

9 Haninge kommun 44.5

10 Luleå kommun 44

11 Göteborgs stad 43

12 Borås stad 43

13 Täby kommun 43

14 Upplands Väsby kommun 43

15 Uppsala kommun 42

16 Sollentuna kommun 42

17 Leksands kommun 42

18 Motala kommun 41.5

19 Härryda kommun 41.5

20 Stockholms stad 41.5

Jämförelser ska göras med försiktighet

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Sveriges kommuner har olika förutsättningar att få höga poäng i enkäten. För att skapa en mer rättvis bild delades kommunerna inför rankningen in i grupper efter SKL:s kommungruppsindelning

Bäst resultat i respektive grupp:

1. Storstad: Göteborg
2. Pendlingskommun nära storstad: Huddinge och Lomma.
3. Större stad: Örebro, en halv poäng före Helsingborg och Linköping.
4. Pendlingskommun nära större stad: Tierp, även tredjeplats i hela rikets ranking.
5. Lågpendlingskommun nära större stad: Motala
6. Mindre stad/tätort: Ystad och Kristianstad delad förstaplats
7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort: Nybro
8. Landsbygdskommun: Sunne
9. Landsbygdskommun med besöksnäring: Leksand

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Därför är Huddinge bäst

- Som näst största kommun i länet och 14 största kommun i landet har man ett stort befolkningsunderlag, drygt 107 000, 2017. Det ger bra skatteintäkter = möjligheter att satsa på naturvård om den politiska viljan finns. Huddinge kommun styrdes under mandatperioden 2014-2018 av en minoritetskoalition bestående av Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Huddingepartiet och Drevvikenpartiet.
- stark naturvårdsbemanning, 10 tjänster; Naturvårdschef, kommunekolog, fem ekologer, tre naturvårdsvakter samt även personal på Kultur och fritid som jobbar med friluftslivsfrågor.
- inventerat en stor del av kommunens yta med avseende på biologiska värden och värden för friluftsliv (76-100 %).
- har mål och strategier gällande naturvård- och friluftsliv antagna i politiska beslut på samtliga de punkter enkäten efterfrågar.
- Kommunen utreder miljökonsekvenser i händelse av exploatering (MKB).

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Därför är Huddinge bäst

- 38 % av kommunens yta har formellt områdesskydd och 98 % av detta genom kommunala beslut.
- Kommunen har inte exploaterat mark med höga naturvärden. Inte fattat några beslut om landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS).
- Huddinge har en omfattande dialog med olika aktörer gällande skydd, vård och förvaltning.
- Satsar på utomhuspedagogik
- Kommunen är aktiv på att driva LONA och LOVA-projekt.
- Alla skogar inom kommunen sköts med hänsyn till människors behov av rekreation.
- Kommunen har inga avkastningskrav på sitt tätortsnära skogsinnehav.

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Vad har förändrats sedan sist 2014?

Det har inte har skett så stora positiva förändringar för naturvården de fyra senaste åren. Det finns dock några framgångar att glädja sig åt:

- Över hälften av alla kommuner använder sig av svensk inventeringsstandard vid naturinventeringar.
- En övervägande del av kommunerna har politiskt antagna dokument gällande mål för naturvård kopplat till både biologiska värden och värden för friluftsliv.
- Kommunerna har bättre kunskap idag när det gäller frågan om inventering av biologiska värden.

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Exempel på brister inom naturvården som enkäten synliggör:

- **15** kommuner får noll poäng i delområdet som handlar om inventering och kartläggning av biologiska värden, värden för friluftsliv och värden för barn samt inventeringsstandard.
- Nära **hälften** av kommunerna saknar policy och strategi för naturvård kopplad till värden för friluftsliv. Gällande biologiska värden saknar nära 40 procent av kommunerna policy och strategi.
- **20** procent av kommunerna har tagit beslut om att exploatera värdefull natur under det senaste året.
- Över **60** procent av kommunerna har endast skyddat 2 procent eller mindre av den kommunägda marken genom egna beslut.
- **14** procent av kommunerna deltar inte i någon dialog alls med andra aktörer gällande naturvården inom kommunen. **30** procent saknar dialog med ideella organisationer och strax över **50** procent har ingen dialog med markägare.

Naturvårdsenkäten - Sveriges bästa naturvårdskommun 2018

Fortsättning....exempel på brister inom naturvården som enkäten synliggör:

- **42** procent av kommunerna saknar en politisk antagen policy eller motsvarande med målsättningar om skötsel av tätortsnära skog.
- **19** kommuner saknar helt en tjänst med ansvar för naturvård.
- Strax under femtio procent av de deltagande kommunerna når inte ens upp till halva möjliga totalpoängen
- Sammanfattningsvis - det saknas idag både kunskap och resurser för en god naturvård. Otillräcklig lagstiftning. Viktigast - bristande politisk vilja. Handlar till syvende och sist mycket om kommunens egna ambitioner och prioriteringar.

Detta anser Naturskyddsföreningen gällande Naturvården

- Varje kommun bör ha ett fullgott kommuntäckande kunskapsunderlag i form av inventeringar och liknande, som underlag för såväl fysisk planering som naturvårdsåtgärder. Utan ett sådant underlag riskerar kommunen att inte kunna fullgöra sin uppgift inom ramen för fysisk planering på ett fullgott sätt. Delar av ett sådant underlag tas redan idag fram av staten.
- Varje kommun bör ha ett naturvårdsprogram eller motsvarande, som redovisar värdefull natur i kommunen och som inkluderar viljeinriktning och policy rörande denna. Detta program bör återspeglas i intentionerna för mark- och vattenanvändningen som anges i översiktsplanen.
- Varje kommun bör använda sig av möjligheten att bilda naturreservat i betydligt större utsträckning än vad som skett hittills. Många kommuner gör fina insatser inom detta område, men bilden är alldeles för ojämn. Möjligheten till statsbidrag för reservatsbildning bör finnas kvar, och utnyttjas bättre av kommunerna.

Detta anser Naturskyddsföreningen gällande Naturvården

- Varje kommun bör i översiktsplanen avgränsa och beskriva tätortsnära skog, samt redovisa hur dessa skogar bör skötas och förvaltas, utifrån primärt biologiska värden och värden för friluftsliv. Kommunen bör använda de verktyg som står till buds – reservat, biotopskydd och naturvårdsavtal – för att trygga dessa skogars värden, för kommuninvånarna och för biologisk mångfald.
- Varje kommun bör kontinuerligt arbeta med kommunikation med kommuninvånarna om naturvårdsarbetet. Kommunen bör se alla berörda aktörer som en resurs och alltid ge kommuninvånarna och olika lokala aktörer möjlighet att göra sin röst hörd. Det handlar om envägskommunikation via exempelvis webb, broschyrer och skyltning och tvåvägskommunikation i form av dialog med exempelvis ideella organisationer, markägare och lokala företag.
- Varje kommun bör ge stöd till naturskola eller annan form av utomhuspedagogisk verksamhet som fungerar som en resurs för alla skolor i kommunen. Sådan verksamhet kan inte bara ge friskare och mindre stressade barn och ungdomar med ett ökat intresse för miljö- och naturvårdsfrågor utan också bidra till att uppnå målsättningar i läroplaner samtidigt som förutsättningarna för att uppnå miljö- och friluftslivsmålen förbättras.

Naturskyddsföreningen

Metoder, verktyg och tips för att påverka kommunens naturvårdsarbete

Naturskyddsföreningen

- Uppvaktningar - Be att få ett möte med kommunen för att diskutera resultatet i [Naturvårdsenkäten](#). Använd den som underlag i en dialog med kommunen. Visa på bristerna och förklara varför det är viktigt att göra en åtgärd. Lägg fram era förslag. Ta gärna upp något som kommunen även gör bra.
- Använd [Lathund](#) för en naturvänlig föregångskommun (webben)
- Förslag att kommunen inrättar ett Natur- och friluftsråd / Grön infrastruktur råd där kretsen och andra aktörer får vara med. (se tex Nacka, Örnsköldsvik och Sundsvall). Rådet är bland annat ett forum för att diskutera åtgärder och aktiviteter i kommunen. Ej beslutande.
- Bli en detektiv och sök information från kommunen och länsstyrelsen! Anmäl er så att ni får alla utskick från kommun och länsstyrelse. För att ligga steget före, läs kallelser till och protokoll från nämndsammansträden, så vet ni vad som är på gång.
- Få tag på en "insider", en politiker eller tjänsteman i kommunen, som kan hjälpa till att få fram rätt material och varsko när något dyker upp.

- Bjud in till en frukost / lunch i det gröna nära kommunhuset. Politiker och tjänstemän och ev fler. En metod som ofta går hem. (Lathund finns i mappen)
- Bjud ut politiker/tjänstemän/markägare på en naturguidning
  - till ett område i kommunen som ni vill prata om
  - direkt efter jobbet brukar passa in i fritidspolitikernas schema
  - locka med picknick, de flesta är hungriga efter jobbet
  - området kan vara ett som hotas av exploatering eller som har höga naturvärden men inget områdesskydd. Eller ett område som redan är skyddat men som politikerna kanske inte känner till eller har varit i
  - ni kan också ta med dem till ett område med kommunägd mark/skog och prata om hur kommunen sköter marken.
- Använd vår kretshandledning: "Skydda tätortsnära skogar"!
Går igenom steg för steg hur man lägger upp arbetet, vad som är viktigt och mycket mer.
Upplägget kan användas för fler områden än bara skydd av skog.

Naturskyddsföreningen

- Påverka kommunens fysiska planering
- Fråga om ni kan få bli "remissinstans". Planärenden skickas till er. Bilda en plangrupp.
- Kräv att kommunen har en aktuell översiktsplan. Minst en gång varje mandatperiod ska kommunen ta ställning till planens aktualitet, enligt Plan- och bygglagen (PBL).
- Kräv att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska göras för detaljplanering. En MKB måste göras om detaljplanen medför en betydande påverkan på miljön.
- Delta i samråd. Under planprocessen finns några tillfällen när det är möjligt att påverka – programsamrådet, plansamrådet och utställningen. Ta reda på hur ni får information om de olika samråden. Ju tidigare i processen ni kommer in med synpunkter desto större chans är det att påverka! Viktigt att ni är med från början!
- Planerna måste ställas ut under minst två månader innan det antas av kommunfullmäktige. Den som vill lämna synpunkter under utställningstiden ska göra detta skriftligen till kommunen.
- **Samarbeta** gärna med andra lokala föreningar och arrangera ett offentligt möte med politikerna för att tillsammans framföra era åsikter. Bjud in alla intresserade kommunmedborgare så att de också kan framföra sina åsikter.

- Påverka kommunens fysiska planering
- Använd våra kretshandledningar "Plan- och bygglagen, en vägledning" samt "Att bevaka strandskyddet" (ver 2, 2018)

Detta tycker Naturskyddsföreningen att kommunen bör genomföra gällande fysisk planering:

- En landskapsplanering för naturmark införs där hänsyn tas till alla berörda intressen: biologiska, sociala, kulturella samt andra näringar såsom turism.
- Utveckla planer och policys för skydd och skötsel av tätortsnära natur.
- Tätortsnära natur bevaras och återskapas så att alla nya bostäder, förskolor, skolor, äldreboenden och sjukhus som planläggs har natur av hög kvalitet inom cirka 300 meter.
- Tätortsnära natur bevaras och återskapas där det råder brist på sådan.
- Både ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter beaktas i den fysiska planeringen. De samhällsekonomiska fördelarna av naturens alla ekosystemtjänster vägs in i de beslut som fattas.

- Sök och starta LONA - projekt som bidrar till att utveckla naturvårdsarbetet. Se brister i Naturvårdsenkäten. [Se listor på projekt Naturvårdsverkets webb och inspireras.](#)
  - Ansökan skickas till Länsstyrelsen senast 1 december. Mer info finns på Naturvårdsverkets hemsida.
  - Exempel på projekt:
    - Kartläggningar och inventeringar av skogar – biologiska, sociala och kulturell värden -- underlag för tex översiktsplaner, gröna och blå planer (mål, strategier), naturvårdsplaner, naturvårdsprogram, planer för klimatanpassning och resiliens
    - Kartläggning och inventering av skol- och förskoleskogar
    - Skötselplan för tätortsnära skog
- Sök projektbidrag från Naturskyddsföreningen – utlyses en gång på våren och en gång på hösten.

Naturskyddsföreningen

- **Skriv en insändare eller debattartikel.**
Försök få andra organisationer att skriva under. I kretshandboken på Naturkontakt finns guide för båda dessa.
- **Skicka brev till kommunfullmäktige eller företagsledning.**
Skriv exempelvis att ni vill att kommunen köper skogen och avsätter den som kommunalt naturreservat. Skriv eventuellt ett öppet brev, det vill säga skicka även brevet till lokaltidningar och andra som kan vara intresserade.
- **Använd sammankomster.** Trevliga händelser på gator och torg – festivaler, stadsfester etc. Möten mellan människor. Arrangera aktiviteter, gärna för vuxna och barn.
- **"Använd" lokalmedia!** Skicka naturvårdsenkäten om de inte redan har skrivit om den. Ge dem era förslag på förändringar. Bjud in dem till alla aktiviteter ni gör.
- **"Använd" eller delta i Naturskyddsföreningens Skogsnätverk och Miljörättsnätverk.**
- **"Använd" regionala kanslier och rikskansliet.** Bolla idéer och rådfråga.

Goda exempel

LONA-projektet Tåtortsnära natur i Norrtälje kommun 2018 – 2021

- Inventering kring de tre större tätorterna i kommunen, natur- och friluftsvärden. Rapport publiceras, för bl.a. samhällsplanering och skolors utomhuspedagogik.
- Drivs och medfinansieras genom ideellt arbete av Roslagens Naturskyddsförening. Även Friluftsfremjandet, Norrtälje sportfiskeklubb, Ornitologiska föreningen, orienterare m.fl. medverkar.

Goda exempel

Ett exempel på projekt att skydda tätortsnära skog (som sökt föreningens projektbidrag)

- Projektidé: En skyddad tätortsnära skog där skötselplanen utgår från hållbarhetsaspekten. Ett nytänk när det gäller synen på produktionsskog. Finns det mer än ett sätt att få den avkastning man vill ha. Påverka politikerna så att man ständigt arbetar i samklang med naturen.
- Aktiviteter:
  - Bilda skogsgrupp i föreningen.
  - Föreläsningkväll om hållbart skogsbruk med minst x deltagare varav minst x fullmäktigepolitiker
  - Diskussionskväll på lokal i stan om X-skogens framtid med allmänhet, ansvariga politiker, ansvariga tjänstemän
  - Guidad skogsvandring med minst x deltagare
  - Workshops/aktiviteter för allmänheten (barn, unga, gamla) med 4-5 tillfällen under en tvåveckorsperiod. Avslutas med utställning.
  - Samverkan med Studieförbundet, kommunen och aktiviteter på Earth hour vecka i kommunen.

Naturskyddsföreningen

Lokala kretsar och länsförbund gör redan jättemycket och spelar en pådrivande roll mot kommunen.

UPPGIFT

Vad vill ni ska förändras gällande naturvården i er kommun? Ge förslag på aktiviteter och åtgärder.

Vilka beslut, mål, riktlinjer, planer (nationella, regionala lokala) kan ni stödja er på?

Vad finns det för utmaningar?

Vad finns det för möjligheter?

Vilka kan ni samverka med?

